

**ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՄԱՆ ԵՎ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՀՀ ՍԱՐՁԵՐՈՒՄ ԵՎ ԼՂՀ-ՈՒՄ**

Ապահովագրական շուկան պայմանավորված է ինչպես արտադրության գործընթացի անընդհատության ապահովման, այնպես էլ՝ քաղաքացիների բազմաբնույթ գույքային շահերի պաշտպանվածության անհրաժեշտությամբ:

ՀՀ ապահովագրական շուկայի ձևավորման սկզբնական փուլը կարելի է համարել կայացած, քանի որ այն պայմանավորված է ապահովագրական գործի իրավական կարգավորմամբ և պետական վերահսկողությամբ, որոնց հիմքերը դրվեցին «Ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքի ընդունմամբ¹: Արդյունքում ապահովագրական ընկերությունների լիցենզավորման գործընթացի կանոնակարգման, վերահսկողության մեխանիզմների ներդրման և այլ միջոցառումների իրականացման շնորհիվ սկսեց որոշակիորեն կարգավորվել ապահովագրական գործունեությունը:

Հետազոտության նպատակն է առկա վիճակագրական տվյալների հիման վրա պարզել տրանսպորտային միջոցների ապահովագրման վիճակը ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում 2011-2012թթ. համար: Ուսումնասիրությունը կատարվել է «Ինգո Արմենիա» ԱՓԲԸ և «Նաիրի Ինշուրանս» ԱՍՊԸ կողմից տրամադրված 2011-2012թթ. առանց հատուցման և հատուցված ապահովագրական պատահարների տվյալների բազայի հիման վրա (տե՛ս աղյուսակ 1): Ընդ որում՝ ստացվել են հատուցված ապահովագրական գումարների միջինները և միջնաթվերն ըստ նշված տարիների: Համեմատելով բերված թվերը, կարելի է գալ այն եզրակացության, որ 2012թ. արձանագրվել է վթարների աճ մոտ 80 տոկոս, ընդ որում զգալի աճ է արձանագրված Վայոց Ձոր և Կոտայք մարզերում: Զգալի աճ կա նաև Շիրակում:

Աղյուսակ 1

Վթարների վիճակագրությունն ըստ 2011-2012 թթ. ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում

	2011թ.		2012թ.		2011-2012թթ.	
	ընդամենը	տես. կշիռը, %	ընդամենը	տես. կշիռը, %	ընդամենը	տես. կշիռը, %
Արագածոտն	113	6,72	208	6,88	321	6,82
Արմավիր	122	7,25	212	7,01	334	7,10
Արարատ	93	5,53	177	5,85	270	5,74
Գեղարքունիք	50	2,97	109	3,60	159	3,38
Կոտայք	212	12,60	377	12,47	589	12,52
Լոռի	102	6,06	166	5,49	268	5,69
Շիրակ	65	3,86	159	5,26	224	4,76
Սյունիք	117	6,96	153	5,06	270	5,74
Տավուշ	41	2,44	70	2,31	111	2,36
Վայոց Ձոր	577	34,30	1151	38,06	1728	36,72
ԼՂՀ	190	11,30	242	8,00	432	9,18
Ընդամենը	1682	100	3024	100	4706	100,0

Վերը բերված աղյուսակ 1-ի տվյալների վերլուծությունն, ինչպես նաև տվյալ ապահովագրական ընկերություններում ավտոճանապարհային վթարների մասնակիցների հետ անցկացված հարցումները թույլ են տալիս հանգել այն եզրակացության, որ 2012թ. 2011թ. համեմատությամբ ապահովագրական դեպքերի 79.8 տոկոս հավելման տեսանկյունից ամենաբարձրը էլ չի պատճառաբանվում միայն ՀՀ-ում տրանսպորտային միջոցների քանակի ավելացմամբ:

Այն ավելի շուտ բնութագրվում է հանրապետությունում ապահովագրական գործի կայացմամբ, պետական հսկողության ուժեղացմամբ, ինչպես նաև ավտոտրանսպորտային միջոցների սեփականատերերի կամ դրանք շահագործող վարորդների մոտ ապահովագրական ընկերությունների

¹ «Ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքը՝ ընդունված 1996թ նոյեմբերի 19-ին:

գործունեության նկատմամբ վատահոսության ձևավորմամբ, պարտադիր ապահովագրման իրավական և դրանց ճիշտ օգտագործման գիտակցության բարձրացմամբ: Հետաքրքիր է ուսումնասիրել նաև հատուցումների բաշխումն ըստ մարզերի: Աղյուսակ 2-ում բերված են միայն հատուցում ստացած վթարների վիճակագրությունը, որտեղից երևում է, որ վթարների միայն 59.5 տոկոսն է հատուցվել: Տոկոսային առումով զգալի աճ կա Կոտայքի, Գեղարքունիքի և Սյունիքի մարզերում՝ համապատասխանաբար 1.3, 1.7 և 2.6 տոկոսով, զգալի նվազում կա Շիրակի մարզում 4.5%:

Աղյուսակ 2

Հատուցված վթարների բաշխումն ըստ մարզերի 2011-2012թթ.

	2011թ.		2012թ.		2011-2012թթ.	
	ընդամենը	տես. կշիռը, %	ընդամենը	տես. կշիռը, %	ընդամենը	տես. կշիռը, %
Արագածոտն	96	9,50	182	10,18	278	9,94
Արմավիր	110	10,89	194	10,85	304	10,86
Արարատ	82	8,12	157	8,78	239	8,54
Գեղարքունիք	42	4,16	105	5,87	147	5,25
Կոտայք	189	18,71	359	20,08	548	19,59
Լոռի	87	8,61	149	8,33	236	8,43
Շիրակ	174	17,23	228	12,75	402	14,37
Սյունիք	60	5,94	152	8,50	212	7,58
Տավուշ	101	10,00	143	8,00	244	8,72
Վայոց Ձոր	35	3,47	60	3,36	95	3,40
ԼՂՀ	34	3,37	59	3,30	93	3,32
Ընդամենը	1010	100	1788	100	2798	100,0

Ըստ մարզերի և ըստ տրանսպորտի տեսակների վթարների բաշխումը բերված է աղյուսակ 3-ում, որտեղից երևում է, որ ավտոմեքենաների 6 տեսակների վթարների մեծ մասը բաժին է ընկնում մարդատար և բեռնատար տրանսպորտային միջոցներին: Պատկերը նույնն է նաև հատուցված վթարների համար՝ աղյուսակներ 4, 5, 6:

Աղյուսակ 3

Վթարների բաշխումն ըստ մարզերի և տրանսպորտի տեսակի 2012թ.

	Ավտոբուս	Մարդատար	Միկրավտոբուս	Մոտո	Բեռնատար	Ընդամենը
Արագածոտն	1	276	0	0	44	321
Արմավիր	9	267	3	0	54	334
Արարատ	3	224	2	0	41	270
Գեղարքունիք	1	123	1	0	34	159
Կոտայք	16	464	8	0	101	589
Լոռի	16	202	7	0	41	268
Շիրակ	3	342	8	0	77	432
Սյունիք	3	180	4	1	36	224
Տավուշ	5	161	0	0	103	270
Վայոց Ձոր	31	1463	34	1	196	1728
ԼՂՀ	1	78	0	0	32	111
Ընդամենը	89	3780	67	2	759	4706

Հետաքրքիր է ուսումնասիրել հատուցման չափերի վիճակագրությունը: Աղյուսակ 4-ում բերված են երկու տարիների հատուցումների չափերը մարզերի և ԼՂՀ-ի համար: Հաշվարկված են նաև միջինները, միջնաթվերը, փոքրագույն և մեծագույն հատուցումների չափերը: Ըստ այս աղյուսակի երևում է, որ Արագածոտնի, Տավուշի մարզերում, ինչպես նաև ԼՂՀ-ում հատուցման միջին չափերը գերազանցում են 200 հազ. դրամի սահմանը, իսկ մնացած մարզերից Շիրակում հատուցման չափը փոքր է 150 հազ. դրամից: Ըստ միջնաթվի մեծության՝ Արագածոտնի, Արարատի և Տավուշի մարզերում այն գերազանցում է 140 հազ. դրամի սահմանը: Միայն Շիրակի մարզում միջնաթիվը չի գերազանցում 100 հազ. դրամի սահմանը: Այսպիսով՝ ըստ 2 տարիների տվյալների Արագածոտնի և Տավուշի մարզերում վթարների պատկերն ըստ հատուցման չափերի մտածելու տեղիք է տալիս:

2011թ.-2012թ. վթարների հատուցման չափերն ըստ մարզերի և ԼՂՀ-ի

(հազ. դրամ)

	Քանակը	Գումարը	Միջինը	Փոքրագույն	Մեծագույն
Արագածոտն	278	58112,497	209,038	10,800	971,000
Արմավիր	304	57794,513	190,114	17,515	955,000
Արարատ	239	47238,675	197,651	15,000	962,000
Գեղարքունիք	147	26195,995	178,204	5,000	914,000
Կոտայք	548	104541,081	190,768	6,000	995,990
Լոռի	236	45669,577	193,515	3,000	999,000
Շիրակ	402	58799,854	146,268	10,000	908,185
Սյունիք	212	38448,828	181,362	18,000	821,000
Տավուշ	244	50588,805	207,331	26,890	900,000
Վայոց Ձոր	95	17509,225	184,308	7,000	975,472
ԼՂՀ	93	19309,397	207,628	4,100	997,870
Ընդամենը	2798	524208,447	187,351	4,000	998,885

Ըստ առանձին տարիների պատկերն այլ է: Այսպես 2011թ. աղյուսակ 5-ի Արագածոտնի մարզի վթարների հատուցման չափի միջինը նորից բարձր է, 200 հազ. դրամի սահմանը հասվել է նաև Վայոց Ձորի, Տավուշի, Սյունիքի, Լոռու և Արարատի մարզերում: Շիրակի մարզի այս ցուցանիշը փոքր է 150 հազ. դրամից: Ըստ միջնաթվերի պատկերը փոխվում է: Առաջին քառյակի մեջ են Տավուշի, Սյունիքի, Արարատի և Արագածոտնի մարզերը:

2011թ. վթարների հատուցման չափերն ըստ մարզերի և ԼՂՀ-ի

(հազ. դրամ)

	Քանակը	Գումարը	Միջինը	Միջնաթիվը	Փոքրագույն	Մեծագույն
Արագածոտն	96	23178,652	241,444	160,000	10,800	955,000
Արմավիր	110	20084,460	182,586	130,380	17,515	783,000
Արարատ	82	17461,288	212,943	167,370	42,740	938,000
Գեղարքունիք	42	6903,310	164,365	92,750	5,000	731,745
Կոտայք	189	32793,106	173,509	110,000	6,000	900,460
Լոռի	87	18077,690	207,790	143,000	30,000	871,000
Շիրակ	174	26024,676	149,567	90,500	12,180	908,185
Սյունիք	60	13175,743	219,596	170,390	20,000	821,000
Տավուշ	101	23721,685	234,868	170,500	30,000	832,200
Վայոց Ձոր	35	8256,000	235,886	131,750	38,664	975,472
ԼՂՀ	34	8987,400	264,335	165,250	30,000	997,870
Ընդամենը	1010	198664,010	196,697	131,725	5,000	997,870

2012թ. վթարների հատուցման չափերն ըստ մարզերի և ԼՂՀ-ի

(հազ. դրամ)

	Քանակը	Գումարը	Միջինը	Միջնաթիվը	Փոքրագույն	Մեծագույն
Արագածոտն	182	34933,845	191,944	135,000	30,000	971,000
Արմավիր	194	37710,053	194,382	125,000	25,000	955,000
Արարատ	157	29777,387	189,665	140,000	15,000	962,000
Գեղարքունիք	105	19292,685	183,740	128,800	30,000	914,000
Կոտայք	359	71747,975	199,855	130,000	10,000	999,900
Լոռի	228	32775,178	143,751	93,900	10,000	770,000
Շիրակ	228	32775,178	143,751	93,900	10,000	770,000
Սյունիք	152	25273,085	166,270	120,000	18,000	691,000
Տավուշ	143	26867,120	187,882	129,200	26,890	900,000
Վայոց Ձոր	60	9253,225	154,220	116,380	7,000	825,000
ԼՂՀ	59	10321,997	174,949	100,000	4,100	985,800
Ընդամենը	1788	325544,437	182072	125,000	3,000	999,900

Իսկ 2012թ. տվյալների վերլուծությունից (աղյուսակ 6) հետևում է, որ ըստ միջինի մեծության

առաջին եռյակում են Կոտայքը, Արմավիրը և Արագածոտնի մարզերը: Իսկ ըստ միջնաթվի մեծության Արարատի, Արագածոտնի և Կոտայքի մարզերը: Մարզերի հիմնական մասում հատուցված վթարները 2011-ի համեմատ 2012-ին գրեթե կրկնապատկվել են:

Նշենք նաև, որ ըստ բերված արդյունքների ԼՂՀ-ում հատուցված վթարների քանակը ամենավտորն է, ինչը կարելի է բացատրել շահագործվող ավտոմեքենաների նվազ քանակով, ինչպես նաև երթևեկության ցածր ինտենսիվությամբ: Այս հողվածում ներկայացված է բացառապես մարզերում և ԼՂՀ-ում տեղի ունեցած ապահովագրական պատահարների տվյալների վերլուծությունը: Սույն հողվածում ներկայացված ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում տեղի ունեցած վթարների վիճակագրական վերլուծության տվյալների վրա՝ կցանկանալի հրավիրել ՀՀ մարզպետարանների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ՀՀ ճանապարհային ոստիկանության, ճանապարհաշինարարների և նախագծային մասնագիտացված կազմակերպությունների ուշադրությունը, հանրապետության ճանապարհների կառուցման ու վերակառուցման ժամանակ դրանց շինարարական անվտանգության չափորոշիչների պահպանման, ճանապարհային նշանների ու ուղեցույցերի անհրաժեշտ քանակության տեղադրման, բավարար լուսավորության ապահովման հարցերին, առկա մեծաքանակ խնդիրների ու հիմնախնդիրների լուծմանը: Այս վերլուծության արդյունքում կարելի է եզրակացնել, որ կան մարզեր որտեղ տեղի ունեցած մեծաքանակ վթարների արդյունքում ապահովագրական հատուցումների չափը բավականին շատ է և միջինը՝ բարձր: Առաջնահերթ մտածելով անվտանգության մասին, որպեսզի կանխվեն վարորդների անփույթ գործողությունները՝ պետք է գովազդային միջոցառումներ իրականացնել անվտանգ երթևեկության կանոնների պահպանման և վարորդների գիտակցության բարձրացման համար, ինչպես նաև կարելի է տվյալ մարզերում գրանցված և շահագործվող տրանսպորտային միջոցների ապահովագրությունը իրականացնել տարբեր ռիսկային գործակիցներով և միևնույն ժամանակ ավելի քիչ վթարներ տեղի ունեցած մարզերում կիրառել ավելի ցածր ռիսկային գործակից:

ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՄԱՆ ԵՎ ՀԱՏՈՒՅՄԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՀՀ ՍԱՐՁԵՐՈՒՄ ԵՎ ԼՂՀ-ՈՒՄ

ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՅԱՍԼՅԱՆ, *սապիրանտ*

ԵՊՀ կառավարման & գործարարության ամբիոն

Համառոտագիր

Կատարված է 2011-2012թթ. «Ինգո Արմենիա» ԱՓԲԸ և «Նաիրի Ինշուրանս» ԱՍՊԸ ՀՀ մարզերում և ԼՂՀ-ում ապահովագրական պատահարների և դրանց արդյունքում հատուցված գումարների վիճակագրական վերլուծություն: Արդյունքում պարզ են դարձել առավել ռիսկային և ոչ ռիսկային մարզերը, ըստ վթարների քանակի և հատուցման գումարի միջին չափի, որի արդյունքում առաջարկվում է անվտանգությունից ելնելով մարզերում գործածել համապատասխան ապահովագրական գործակից ըստ ռիսկայնության մակարդակի, ինչպես նաև ելնելով անվտանգության պահպանման կարևորությունից իրականացնել գովազդային և տեղեկատվական մեծածավալ աշխատանքներ վարորդների իրազեկման և ապահովության մակարդակը բարձրացնելու համար:

Բանալի բառեր. *ապահովագրություն, ապահովագրական պատահար, ապահովագրական հատուցում, վիճակագրական վերլուծություն, հատուցում, ապահովագրական ընկերություն, վթարներ, անվտանգություն, ռիսկային գործակից, պատահարների վերլուծություն:*

АНАЛИЗ СТРАХОВАНИЯ АВТОТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ И СТРАХОВЫХ ВОЗМЕЩЕНИЙ В МАРЗАХ РА И НКР

СТЕПАН ПАЯСЛЯН, аспирант

кафедры менеджмента и бизнеса ЕГУ

Аннотация

В статье проведен статистический анализ произошедших в 2011-2012 гг. страховых случаев и страховых возмещений в марзах РА и НКР на базе данных страховых компаний СЗАО «ИНГО АРМЕНИЯ» и СООО «НАИРИ ИНШУРАНС». По результатам анализа стало ясно, какие марзы по количеству аварий и среднему размеру сумм страхового возмещения являются наиболее рискованными, а какие не являются рискованными. В целях безопасности предлагается в марзах Армении применять соответствующий коэффициент страхования в зависимости от уровня риска, а исходя из важности обеспечения безопасности дорожного движения провести масштабную рекламную-информационную кампанию для повышения уровня осведомленности и защищенности водителей.

Ключевые слова: *страхование, страховой случай, страховое возмещение, статистический анализ, компенсация, страховая компания, аварии, безопасность, коэффициент риска, анализ несчастных случаев.*

**THE ANALYSIS OF VEHICLE INSURANCE AND DAMAGE COMPENSATION
IN THE REPUBLICS OF ARMENIA AND NAGORNO KARABAKH**

STEPAN PAYASLYAN, Ph.D. student

Faculty of Economics and Management

Yerevan State University

Abstract

The article provides a statistical analysis of the data of "Ingo Armenia" Insurance Closed Joint-Stock Company and "Nairi Insurance" Insurance Limited Liability Company of mazes of the Republic of Armenia of car insurance claims, and amounts of compensation paid in the marzes of the Republic of Armenia and Nagorno Karabakh for the period 2011-2012. Based on the results of the analysis the author identifies the level of risk that would define a given marz based on the mean compensation paid and the average number of car insurance claims, and then for safety purposes, proposes to assign respective coefficients to a specific marz based on the level of risk; and implement aggressive advertisement campaign, and carry out public awareness campaign among drivers to ensure higher safety level.

Keywords: *Insurance, insurance, claim, insurance compensation, statistical analysis, compensation, insurance company, accidents, safety, risk coefficient, analysis of claims.*